

א. פת יחה

המהלכים והסיכומים של שלושת האירועים - המפגשים המוצגים בהמשך, נכתבו בזמנו על ידי. בשני המפגשים הראשונים (בשנות 74 ו- 75) שמשתי יו"ר המשלחת הישראלית, בהיותי ראש מטכ"ל/אג"ם ומ"מ הרמטכ"ל. והמפגש השלישי (דצמ' 77) הייתי במשלחת ישראל כנציג צה"ל, בהיותי אלוף פיקוד הדרום.

לאירועים-המפגשים האלה ישנם דברים משותפים -
מבטאים סיכום של תקופה ומצב נתון (שלנו ושל היריב) לקראת שינוי שיוסכם עליו, שיבטא מצב חדש לתקופה נתונה מוגדרת או עדיין לא מסוכמת.
-- לכל המפגשים קדמה עבודה הכנה מאומצת, צבאית ובעיקר מדינית, לרוב בסיוע ארה"ב. המטרות שהצדדים רוצים להשיג במפגש ידועות, הן נדונות ולמעשה מוסכמות על הצדדים מראש.
במפגשים נשארת העבודה המשותפת לפרט כיצד ההסכמות תבוצענה. הצדדים שיש לנקוט, הפעילות הנדרשת מכל צד, מתן ביטוי טכני (כמו מפות, כפי שנדרש), שיטת הפיקוח ולוח זמנים.
-- סיכום המפגשים מפורטים ומוגדרים - כאמור לעיל, אך לרוב מתלווה לסיכום מספר הנחות - הבנות - הסכמות נוספות בין הצדדים ו/או עם הגורם המדיני שהיה מעורב במפגש (דברים שלרוב אינם מופיעים בהסכם עצמו, אך לחלקם יש חשיבות רבה).

שלושת המפגשים נכתבו על ידי בפירוט רב, הכולל את הרקע הכללי והמדיני, את ניהול המפגשים על הנושאים השונים שהועלו לדיון, מה וכיצד סוכמו. וחלקו של כל צד בהכנות שנעשו וההישגים שהושגו במפגשים אלה. לכן אסתפק כאן בהוספת מספר הערות/הארות על כל מפגש -

א. התייחסותי להסכם הפרדת הכוחות והערכות מחדש ברמת-הגולן וסוריה (וועדת ג'נבה 30 מאי - 5 יוני 1974)

מאז הפסקת האש (28 אוק' 73), בסוריה אמנם עזבו את השטח הכוחות העיראקיים והירדנים, אך סוריה המשיכה ב"התשה" שגרמה להמשך נפגעים בכוחותינו, וחשוב היה להגיע להפסקת-אש. לחץ מדיני מטעם ארה"ב (וסיוע ממצרים וסעודיה) הביא להסכמת הסורים למפגש, אך בתנאי, מבחינתם - הם לא רוצים מגע ישיר עם נציגי ישראל אלא באמצעות נציג מצרי. וכך זה בוצע.
היתרון הגדול שלנו במפגש זה - ההכנות הרבות שנעשו, תוך תאום מלא עם יו"ר המפגש מטעם האו"ם - גנרל סילאסווה ובסיוע של גנרל מגדוב המצרי (ששימש הנציג של הסורים כלפי ישראל) - את שניהם הכרתי לפני כן (כולל בתפקידי הקודם כר' אכ"א).
טכני בשגרירות ישראל בג'נבה. כל החומר, כולל המפות והמסמכים השונים הוכנו על ידינו. באם היו בעיות מדיניות ואחרות יכולנו ליצור קשר ישיר ובטוח עם ישראל.
הקפדנו מאד להציג נתונים בדוקים. המפות שהצגנו, עם קווי ההפרדה השונים היו מדויקים. וכאשר התעוררה שאלה של דיוק או אמינות, אפשרנו לכל מי שחשש לבדוק ולהגיש שינוי, אך תמיד חזרו ואמרו הנתונים שלכם מדויקים.

הדו"חות הרשמיים של ארה"ב על וועידה זו, שוחררו לפרסום לצבור ב- 30 יוני 2005. בסיכום של דו"חות אלה באה ההערכה הבאה: "משלחת ישראל הייתה מוכנה והופיעה ברמה גבוהה של ניהול ועבודת מטה, הרבה מעל שאר המשלחות. הסיכומים שהתקבלו רובם היו אלה שישאל הציעה. כל ההסכמים וההצהרות של היו"ר, נעשו על בסיס החומר (המסמכים/המפות) שישראל הכינה והגיש".

הסורים מבחינתם קבלו בסיכום הישג - המובלעת, שכבשנו בצפון רמה"ג, מוחזרת להם, כולל קוניטרה (הסיבה לכך ראה בחומר). לעומת זאת ההסכם מבטא את כישלון הסורים - באי השגת מטרת המלחמה, סבלו מאבדות כבדות, במיוחד בשריון, נוצר איום משמעותי כלפי דמשק. והעיקר - ישראל נשארת ברמה"ג, מאורגנת - ערוכה ומחוזקת.

מיד בגמר הוועידה בג'נבה, נפגשתי עם ראש הממשלה - יצחק רבין ושר-הביטחון שמעון פרס (שלפני יומיים נבחרו לתפקידם), ומסרתי דו"ח על הוועידה. נשאלתי ע"י רבין - האם ההסכם יחזיק מעמד? עניתי - במפגש הסורים לא היו "חביבים חברתית" אך בהחלט הוגנים במו"מ. רצו מאד לתת להסכם זה מעמד צבאי ולא מדיני, אך הצד המדיני היה קיים. להערכתי הם ישמרו על ההסכם. מי שעלול לפגוע ולהטריד - הצד הלבנוני. ואכן ההסכם זה נשמר עד היום (כאילו הוא ההסכם מדיני).

ב. התייחסותי להסכם הביניים מצרים - ישראל (וועדת ג'נבה - ספטמבר 1975)

מבין המפגשים וההסכמים שנעשו, הקשה והמסובך ביותר היה ההסכם זה. כוחות צה"ל היו ערוכים ממזרח לקו התעלה, ועתה נדרשים לסגת מזרחה 30-50 ק"מ, לעזוב את תחנת ההתראה באום-חשיבה ואת השליטה על הכניסות לצירי הגידי והמתלה. ואילולי היוזמה האמריקאית (בעיקר ע"י קיסנינג'ר) לקחת השליטה על השטח ולתת האמצעים הנדרשים לשליטה ובקרה (למעשה לשני הצדדים), קשה להניח כי ישראל הייתה מסכימה לסגת מזרחה, אף כי סירוב ישראלי היה עלול להשפיע על מידת והיקף הסיוע הצבאי הניתן לישראל. בגלל היקף הנושאים שצריך היה לדון בהם ולסכמם נוסף נספח מיוחד ופרוטוקול צבאי להסכם שדנו באזורי החיץ, בשדה הנפט (שהוחזר למצרים), בהגבלת כוחות צבא ונשק, בהסדרי הסיוע והפיקוח, בהכנת מפות להסדר. קווי ההפרדה בין הכוחות, ציינו חיץ נרחב ביותר (ושונה בגודלו לאורך הקווים) כאשר בשטחי החיץ ממוקמים כוחות האו"ם. מצב זה יצר בעיות מרכזיות לתכנון וביצוע - כיצד לארגן את פריסת כוחותינו ולהגן על קו ההפרדה הישראלי? האם להקים מחנות חדשים לכוחותינו ובאיזה רמה (אוהלים או מבנים) האם להקים תשתית קשר קווי?, האם להקים מאגרים לוגיסטיים בקרבת מקום או יותר בעורף? ועוד.

כבר ציינתי כי בהקשר להסכמים, היו תמיד "הבנות - הנחות" שנוספו להסכמים. בהקשר להסכם, נלוו ההבנות הבאות:

- * ארה"ב תהיה ערבה
- * לישראל להספקת נפט (במידה ולא יהיו לה מקורות אחרים).
- * מצרים התחייבה כי לא תפעל כנגד ישראל במידה וסוריה תתקוף את ישראל.
- * מארה"ב לישראל. כולל מטוסי F-16/15.
- * ארה"ב לא תנהל מו"מ עם אש"ף, לפני שזו תכיר בישראל.
- על חשיבות הבנות אלה אין חולק.
- "הסכם-הביניים מבטא צעד משמעותי לשני הצדדים לקראת שלום, באמצעות מו"מ".

ג. התייחסותי לוועידת הפסגה מצרים - ישראל באיסמעיליה (25 דצמבר 1977)

בוועידה זו השתתפו מצד ישראל: בגין - רה"מ, משה דיין - שר החוץ, עזר ויצמן - שר הביטחון, אהרון ברק - היועץ המשפטי של הממשלה, ואנכי - אלוף פיקוד הדרום - כנציג צה"ל. היה זה מפגש משלים לביקור סאדאת בישראל (19 נוב' 77) שהצהיר - "no more war". והמקום למפגש - העיר איסמעיליה (ולא קהיר), נבחר במיוחד ע"י המצרים - להדגיש כאן התחוללה המלחמה.

בהכללה ניתן לומר שנושאי המפגש סוכמו למעשה מראש - הצהרות על מינוי שתי וועדות : אחת מדינית (עם שרי החוץ) ואחת ביטחונית (עם שרי הביטחון), ודיון - למעשה בנושא אחד: האוטונומיה לפלשתינאים , שעל ישראל להציג בפני המצרים. ולאחר מכן מסיבת עיתונות עם הצהרות השלום של שני הצדדים.

הדיון בפסגה התנהל כמתוכנן עד הגעה לצורך לדון בנושא האוטונומיה לפלשתינאים . סאדאת ביקש מבגין להציג עמדת/הצעת ישראל , אך בגין סירב והציע הקמת וועידה נוספת , שלישית שתדון בנושא זה ומבחינת ישראל יופקד על וועידה זו השר בורג. לאחר מספר דקות לא נעימות , נאלץ המארח סאדאת להשלים לדבריו.

אין ספק , מפגש זה הוביל לקראת הסכם-שלום בין מצרים וישראל. הבנה זו צריכה הייתה להוביל לבחינה חוזרת של התכניות הרב שנתיות ""אתגר" ו- "מטמון" , מה ניתן לדחות או לקצץ מהסד"כ הגדול שהוכן או נמצא בשלב של השלמה. זה לא בוצע.

עתה גם הזמן לבוא ולשאול - מדוע לא יכולנו למנוע מלחמה זו , היו לנו האפשרויות לעשות זאת. אך אנו היינו שבויים לתחושת ניצחון "ששת הימים" , יהירים ומזלזלים באויב , מעריכים אותו בחסר ("לא יתקוף" ; "ואם יתקוף יחוסל") ואותנו בהערכת יתר ("הרי כל השטחים בידינו" ; הם לא יעמדו מול הכוחות המשוריינים וח"א שלנו"). והעיקר - חסרה לנו הערכת מצב מדינית , הבוחנת נכונה ומגדירה - מה אנחנו רוצים ממצרים ?

להלן שלושת המפגשים , ניהולם וסיכומם -